

კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა და საქმის წარმოების განახლება

საქართველოს უზენაესი სასამართლო
გ ა ნ ჩ ი ნ ე ბ ა

საქართველოს სახელით

№ 3გ/ად-204-კ-02

4 ნოემბერი, 2002 წ., ქ. თბილისი

უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატა

შემაღვენლობა:

ლადო ჭანტურია (თაემჯდომარე),
ვალერი ხრუსტალი,

ბადრი მეტრეველი,
მერაბ ტურავა,
ნანა კლარჯეიშვილი (მომხსენებელი),
ბესიკ კობერიძე,
მიხეილ გოგიშვილი,
მაია ვაჩაძე,
როზა ნადირიანი

სხდომის მდივანი: თამარ შუშიაშვილი

კასატორი - თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი,

წარმომადგენელი - მ. ფ.

მოწინააღმდეგე მხარე - ე. ღ.

წარმომადგენელი ნ. ჯ.

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება.

დავის საგანი – კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა და საქმის წარმოების განახლება.

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი:

2001 წლის 27 მარტს ე. ღ.-მა განცხადებით მიმართა ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს და მიუთითა, რომ თბილისში, ქ. №.....-ს მიმდებარე ტერიტორიაზე 1980 წლიდან ფლობს 870 კვმ მიწის ნაკვეთს, მაგრამ მის დაკანონებაზე უარს ეუბნებიან არქიტექტურისა და მიწის მართვის სამსახურები, რის გამოც განმცხადებელმა მოითხოვა აღნიშნული ტერიტორიის, 870 კვმ მიწის ნაკვეთის ფლობის, როგორც იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის, დადგენა (ს.ფ. 1 საქმე №2/1271.2001 წ.).

თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილებით დაკმაყოფილდა ე. ღ.-ის განცხადება და დადგენილი იქნა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტი, რომ ე. ღ.-ი ქ. თბილისში, ... ქ. №...-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე 1980 წლიდან ფლობს დაახლოებით 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთს (ს.ფ. 15 საქმე №2/1271 2001წ.).

2001 წლის 1 ნოემბერს ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს განცხადებით მიმართა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის რექტორმა, რომელმაც იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა მოითხოვა იმ მოტივით, რომ სადავო მიწის ნაკვეთი 1967 წლის 4 ივნისის თბილისის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასკომის №47 გადაწყვეტილებითა და თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის №19.34.457 დადგენილებით დაუმაგრდა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს, რის საფუძველზეც შექმნილია საკადასტრო რუკა და ამდენად, მიწის ნაკვეთი მას ეკუთვნის (ს.ფ. 1-2, 4-7, საქმე №3^ბ/767-02).

ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 25 დეკემბრის განჩინებით სამედიცინო უნივერსიტეტს უარი ეთქვა განცხადების დაკმაყოფილებაზე, რაც სააპელაციო წესით გაასაჩივრა სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტმა (ს.ფ. 29, 32-33).

თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინებით არ დაკმაყოფილდა სააპელაციო საჩივარი და შემდეგი მოტივით უცვლელად დარჩა ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს განჩინება:

1. საოლქო სასამართლომ დადასტურებულად ცნო, რომ თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის №19.34.457 დადგენილებით თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს დაუმაგრდა ადმინისტრაციული შენობის მიერ დაკავებული დაახლოებით 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთი ... ქ. №...-ში (ს.ფ. 5). ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილებით კი დადგენილ იქნა, რომ ე. ღ. ...-ის ქ. №...-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე ფლობს 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთს. საკადასტრო რუკის მიხედვით სამედიცინო უნივერსიტეტი წარმოადგენს 80 935 კვ.მ მიწის ნაკვეთის მოსარგებლეს, ნაცვლად თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის ზემოაღნიშნული დადგენილებით დამაგრებული 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთისა (ს.ფ. 7);

2. სააპელაციო სასამართლომ ყურადღება იმ გარემოებაზეც გაამახვილა, რომ საკადასტრო რუკა არ არის დამოწმებული სახელმწიფო რეგისტრატორის ბეჭდით. საქმეში არ მოიპოვება მიწის სარეგისტრაციო ბარათი, რაც თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის №19.34.457 დადგენილებით სამედიცინო უნივერსიტეტისათვის დამაგრებული 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთის სამართლებრივი მდგომარეობის განსაზღვრის ძირითადი იურიდიული საფუძველია;

3. სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, ...-ის ქ. №...-ის მიმდებარე 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთი, რომელზეც ე. ღ.-ს დაუდგინდა სარგებლობით ფლობის ფაქტი, წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის დადგენილებით უნივერსიტეტისათვის დამაგრებული 7,5 ჰა ნაკვეთის მეზობელ მიწის ნაკვეთს, რის გამოც კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება აპელანტის კანონიერ უფლებებზე გავლენას ვერ მოახდენს;

4. სააპელაციო სასამართლო დაეყრდნო „საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის შესახებ“ კანონის 44-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ა“ პუნქტს, რომლის თანახმად თბილისის

ტერიტორიის ფარგლებში არსებული მიწისა და სხვა ბუნებრივი რესურსების გამოყენების, დაცვისა და კონტროლის წესების განსაზღვრა თბილისის საკრებულოს კომპეტენციაა, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ პუნქტის მიხედვით მიწის რესურსებით სარგებლობის წესების დაცვა თბილისის მმართველობითი ორგანოს ფუნქციაა. ამდენად, სააპელაციო პალატის აზრით, მოცემულ საქმეზე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის „ბ“ პუნქტით გათვალისწინებულ დაინტერესებულ მხარეს წარმოადგენს ქ. თბილისის მერია და არა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი (ს.ფ. 48-51).

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინებას საკასაციო წესით ასაჩივრებს სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის რექტორი და შემდეგი საფუძველზე ითხოვს მის გაუქმებას:

1. კასატორს მიაჩნია, რომ თბილისის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასკომის 1967 წლის №47 გადაწყვეტილებისა და თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის №19.34.457 დადგენილების საფუძველზე იგი წარმოადგენს დაინტერესებულ მხარეს, რადგან სადავო ნაკვეთი უნივერსიტეტს დაუმაგრდა;

2. კასატორის განმარტებით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-313-ე მუხლების თანახმად სასამართლო იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტს ადგენს მხოლოდ ამ ფაქტების დამადასტურებელი საბუთების სხვა წესით მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობის შემთხვევაში, რასაც მოცემულ შემთხვევაში ადგილი არ ჰქონია;

3. კასატორი მიუთითებს, რომ საკადასტრო რუკის მიხედვით სამედიცინო უნივერსიტეტი წარმოადგენს 80 935 კვ.მ მიწის ნაკვეთის მოსარგებლეს. თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის ზემოაღნიშნული დადგენილებით უნივერსიტეტს დაუმაგრდა დაახლოებით 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთი, სასამართლომ კი არ გაითვალისწინა არსებული პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც სწორედ საკადასტრო რუკით ხდება გამოყოფილი მიწის ნაკვეთის დაზუსტება. საკადასტრო რუკა ბეჭდითაა დამოწმებული, რასაც ასევე არ მიაქცია სასამართლომ ყურადღება (ს.ფ. 63-65).

მოწინააღმდეგე მხარემ – ე. ღ.-მა და მისმა წარმომადგენელმა საკასაციო საჩივარი არ ცნეს, უსაფუძველობისა და დაუსაბუთებლობის მოტივით მოითხოვეს მის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა და თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინების უცვლელად დატოვება. ამასთან, მოწინააღმდეგე მხარემ აღნიშნა, რომ ამაჟამად სადავო 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთი უკვე პრივატიზებული აქვს და ამდენად, მის კერძო საკუთრებას წარმოადგენს.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი :

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატა საქმის მასალების გაცნობის, მხარეთა აზრის-განმარტებების მოსმენის, საკასაციო საჩივრის საფუძველიანობის შესწავლისა და გასაჩივრებული განჩინების კანონიერება-დასაბუთებულობის შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტის საკასაციო საჩივარი და განცხადება უნდა დაკმაყოფილდეს, გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება, ბათილად იქნეს ცნობილი თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის

დადგენის შესახებ, განახლდეს საქმის წარმოება და განსახილველად დაუბრუნდეს რაიონულ სასამართლოს შემდეგ გარემოებათა გამო:

თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილებით მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებებზე დაყრდნობით სასამართლომ დააკმაყოფილა ე. ლ.-ის განცხადება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ და დაადგინა 1980 წლიდან თბილისში, ... ქ. №...-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე, განმცხადებლის მიერ დაახლოებით 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი. გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ სასამართლოს მიმართა და მიწის ნაკვეთზე პრეტენზია განაცხადა თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტმა, რომელსაც თბილისის სახალხო დეპუტატთა საქალაქო საბჭოს აღმასკომის 1967 წლის 4 ივნისის №47 გადაწყვეტილებითა და თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის 1998 წლის 26 ოქტომბრის №19.34.457 დადგენილებით, მიმდებარე ტერიტორიაზე - ... ქ. №...-ში დაუმაგრდა დაახლოებით 7,5 ჰა მიწის ნაკვეთი.

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტს მიაჩნია, რომ იგი სადავო მიწის ნაკვეთის კანონიერი მფლობელია და იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენით შეილახა მისი უფლება. უნივერსიტეტი ე. ლ.-თან სამეზობლო სამართალურთიერთობის სუბიექტია, ამიტომ დიდი პალატის აზრით, სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი არის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დაინტერესებული პირი, რომელსაც აქვს ე. ლ.-თან შედავების პროცესუალური უფლება (რომლის საფუძვლიანობაც შემდგომ უნდა გადაწყდეს) და რადგან ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ უკვე კანონიერ ძალაშია შესული, უნივერსიტეტი ასევე უნდა ჩაითვალოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ პუნქტით გათვალისწინებულ დაინტერესებულ პირად; მისი განცხადება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილების ბათილად ცნობაზე დასაშვებია და უნდა დაკმაყოფილდეს; შესაბამისად, უნდა გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და სავადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება, რადგან სააპელაციო პალატამ არასწორად განმარტა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-315-ე მუხლები და 422-ე მუხლის „ბ“ პუნქტი, რაც ამავე კოდექსის 393-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ პუნქტის მიხედვით გადაწყვეტილების გაუქმების უდავო საფუძველია; ბათილად უნდა იქნეს ცნობილი თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ და საქმე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად განსახილველად დაუბრუნდეს ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს.

ამასთან, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების უდავო წარმოების წესით დადგენასთან დაკავშირებით დიდი პალატა განმარტავს:

1. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად „სასამართლო ადგენს ფაქტებს, რომლებზეც დამოკიდებულია მოქალაქეთა და ორგანიზაციათა პირადი ან ქონებრივი უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა“. ამდენად, საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს მხოლოდ ისეთი იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენას, რომელთაც სამართლებრივად რაიმე იურიდიული შედეგი, უფლებების წარმოშობა, შეცვლა ან მოსპობა მოჰყვება და უფლების გარეშე მფლობელობის მართლოდენ ფაქტის

დადგენა დაუშვებელია. ამიტომ კოდექსის 315-ე მუხლი იმპერატიულად მიუთითებს, რომ განცხადებაში იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენის შესახებ უნდა აღინიშნოს, რა მიზნისათვის სჭირდება განმცხადებელს ამ ფაქტის დადგენა.

იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადებაში იმ მიზანზე მითითება, რისთვისაც განმცხადებელს ამ ფაქტის დადგენა სჭირდება, წარმოადგენს სასამართლოს მიერ განცხადების წარმოებაში მიღებისა და განხილვის ერთ-ერთ აუცილებელ წინაპირობას. სასამართლომ უნდა შეამოწმოს, მართლა უკავშირებს თუ არა კანონი დასადგენ ფაქტს იმ შედეგს, რომლის დადგომაც განმცხადებელს სურს. თუ შემოწმების შედეგად აღმოჩნდება, რომ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენით განმცხადებლის მიზანი ვერ იქნება განხორციელებული, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის შესაბამისად, სასამართლომ უნდა გამოიტანოს განჩინება განცხადების მიღებაზე უარის თქმის შესახებ, ხოლო თუ განმცხადებლის მიზნის მიუღწევლობა განცხადების წარმოებაში მიღების შემდეგ გაირკვევა, დატოვოს იგი განუხილველად, თანახმად ამავე კოდექსის 275-ე მუხლისა.

საქმის მასალებით ირკვევა, რომ ე. დ.-ის განცხადებაში არ იყო აღნიშნული, თუ რა მიზნისათვის სჭირდებოდა მას სადავო მიწის ნაკვეთის ფაქტობრივი ფლობის დადგენა და არც სასამართლო დაინტერესებულა, განმცხადებლის რა მიზანს ემსახურებოდა ამ ფაქტის დადგენა, რაც დიდი პალატის აზრით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე და 315-ე მუხლების უგულებელყოფაა. რადგან განცხადება არ პასუხობდა კოდექსის 315-ე მუხლის მოთხოვნას, სასამართლოს თავისი განჩინებით ვადა უნდა დაენიშნა ხარვეზის შესავსებად, ხოლო თუ ხარვეზი მითითებულ ვადაში არ იქნებოდა შევსებული, 185-ე მუხლის მიხედვით სასამართლოს უნდა გამოეტანა განჩინება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადების უმოძრაოდ დატოვების თაობაზე.

2. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ი“ პუნქტის საფუძველზე დადგინდა 870 კვ.მ სადავო მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი, რაც, დიდი პალატის აზრით, დაუშვებელია და კანონის უხეში დარღვევაა, ვინაიდან მითითებული ნორმის თანახმად „სასამართლო განიხილავს საქმეებს იურიდიული მნიშვნელობის მქონე სხვა ფაქტების დადგენის შესახებ, თუ კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს მათი დადგენის სხვა წესს“. ე. დ.-ი ითხოვდა უძრავი ნივთის, 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის, 1980 წლიდან ფლობის შესახებ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენას. მიწის ფლობა-სარეგებლობის საკითხი რეგულირებული იყო როგორც 1980 წლისათვის მოქმედი სამოქალაქო სამართლისა (1964 წლის) და მიწის კოდექსებით (1971 წლის), ასევე მკაცრად რეგლამენტირებულია ამჟამად მოქმედი მიწის კანონმდებლობით: „მიწის რეგისტრაციის შესახებ“ 1996 წლის კანონით, „სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მართვისა და განკარგვის შესახებ“ 1998 წლის კანონით, „ფიზიკური პირებისა და კერძო სამართლის იურიდიული პირების სარეგებლობაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის კერძო საკუთრებად გამოცხადების შესახებ“ 1998 წლის კანონით, ასევე - საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით (1997 წელი). ამდენად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 312-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ე“ და „ი“ პუნქტების საფუძველზე იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის სახით მიწაზე რაიმე უფლების დადგენა პროცესუალურად დაუშვებელია.

3. სასამართლომ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის სახით, ზემოაღნიშნული კანონმდებლობის იგნორირებით, სამართლებრივი საფუძვლების გარეშე, მხოლოდ მოწმეთა

ჩვენებებზე დაყრდნობით დაადგინა ე. ღ.-ის მიერ 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის ფაქტობრივი მფლობელობა. სამოქალაქო კოდექსის 155-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით „მფლობელობა წარმოიშობა ნივთზე ფაქტობრივი ბატონობის ნებითი მოპოვებით“, ხოლო ამავე კოდექსის 156-ე მუხლის თანახმად „მფლობელობა შეწყდება, თუ მფლობელი სამუდამოდ თმობს ნივთს ან სხვა გზით კარგავს ნივთზე ფაქტობრივ ბატონობას“. აღნიშნულიდან გამომდინარე, თუ პირი ფაქტობრივად ფლობს ნივთს, იგი უკვე ითვლება ამ ნივთის მფლობელად და რაიმე დადასტურება სასამართლო გადაწყვეტილებით საჭირო არ არის, ხოლო თუ პირი ფაქტობრივად არ ფლობს ნივთს, სასამართლო გადაწყვეტილებით ნივთზე ფაქტობრივი მფლობელობა აღიარებული და დადასტურებული ვერ იქნება.

დიდი პალატა ყურადღებას ამახვილებს იმ გარემოებაზეც, რომ სასამართლომ მხოლოდ მოწმეთა ზეპირი განმარტებებით ისე დაუდგინა ე. ღ.-ს სადავო მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი, რომ არ გამოუკვლევიან, სამოქალაქო კოდექსის 159-ე მუხლის თანახმად განმცხადებელი იყო თუ არა მიწის კეთილსინდისიერი მფლობელი, მართლზომიერად ფლობდა თუ არა იგი სადავო ქონებას და რა იყო მისი ფლობის სამართლებრივი საფუძველი. ე. ღ.-მა ვერ მიუთითა სადავო მიწის ნაკვეთის მართლზომიერად ფლობის რაიმე სამართლებრივ საფუძველზე, ამიტომ პალატას მიაჩნია, რომ ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით არაკეთილსინდისიერი მფლობელს – ე. ღ.-ს დაუდგინდა არამართლზომიერი მფლობელობაში არსებული მიწის ნაკვეთის ფლობის ფაქტი, რაც დაუშვებელი და აშკარად კანონსაწინააღმდეგოა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, დიდი პალატა განმარტავს, რომ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის დროს, მიუხედავად უდავო წარმოებისა, სასამართლომ საკუთარი ინიციატივით უნდა გამოიკვლიოს და შეამოწმოს განმცხადებლის კეთილსინდისიერი მფლობელობის საკითხი და ვალდებულია იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენის შესახებ გადაწყვეტილებაში მიუთითოს მფლობელობის სამართლებრივ საფუძველზე.

4. უდავო წარმოების წესით სასამართლოს შეუძლია დაადგინოს არა ნივთზე განმცხადებლის უშუალოდ მფლობელობის ან საკუთრების (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 132-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ე“ პუნქტი) უფლება, არამედ ფაქტი, რომ განმცხადებელს გააჩნდა მფლობელობის (საკუთრების) დამადასტურებელი დოკუმენტები ან ეს დოკუმენტები სხვა პირთან ინახებოდა, მაგრამ შემდგომში ისინი დაიკარგა ან სხვადასხვა მიზეზთა გამო განადგურდა და საჭიროა მათი აღდგენა. ამიტომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 313-ე მუხლი იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტების დადგენისათვის აუცილებელ პირობად ითვალისწინებს ამ ფაქტების დამადასტურებელი საბუთების სხვა წესით მიღების ან დაკარგული საბუთის აღდგენის შეუძლებლობას. ამასთან, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადებაში პირს არ შეუძლია შემოიფარგლოს მხოლოდ დაუსაბუთებელი მითითებით, რომ სხვა წესით ვერ შეძლო ამ ფაქტის დადგენა, რადგან კოდექსის 315-ე მუხლი იმპერატიულად ადგენს, რომ განცხადებასთან ერთად „წარმოდგენილი უნდა იყოს მტკიცებულებები, რომლებიც ადასტურებენ განმცხადებლის მიერ სათანადო საბუთების მიღების ან დაკარგული საბუთების აღდგენის შეუძლებლობას“.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 313-ე, 315-ე მუხლების მოთხოვნებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2002 წლის 20 თებერვლის განჩინება განმარტავს (საქმე № 3კ/271-02), მაგრამ დიდი პალატა დამატებით მიუთითებს, რომ კოდექსის 315-ე მუხლით გათვალისწინებულ მტკიცებულებას

შეიძლება წარმოადგენდეს სხვადასხვა იურიდიული პირების ცნობები, რომ მათ ასეთი ფაქტის დადასტურების უფლებამოსილება არ გააჩნიათ ან ფაქტს იმის გამო ვერ დაადასტურებენ, რომ განადგურდა შესაბამისი ჩანაწერები, საარქივო მასალები, დოკუმენტები, რომელთა საფუძველზეც შესაძლებელი იქნებოდა ფაქტის დამადასტურებელი ცნობის გაცემა. განსახილველ შემთხვევაში ე. ლ.-ის მიერ არ არის დაცული სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 315-ე მუხლის მოთხოვნა განცხადებაზე სათანადო მტკიცებულებების დართვის შესახებ, რაც, დიდი პალატის აზრით, უხეში პროცესუალური დარღვევაა და ასეთი მტკიცებულებების წარმოდგენის გარეშე იურიდიული ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადების განხილვა დაუშვებელია.

5. იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის სახით ე. ლ.-ს უდავო წარმოების წესით, მართლზომიერი მფლობელობის საკითხის გარკვევის გარეშე, სასამართლომ დაუდგინა თბილისში, ... ქუჩაზე მდებარე 870 კვ.მ მიწის ნაკვეთის 1980 წლიდან ფლობის ფაქტი. იმაქმად მოქმედი სამოქალაქო სამართლის კოდექსის 93-ე მუხლის პირველი ნაწილითა და მიწის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მიწა წარმოადგენდა განსაკუთრებულ სახელმწიფო საკუთრებას და იგი გაიცემოდა მხოლოდ სარგებლობისათვის. ამასთან, აკრძალული იყო ყოველგვარი ქმედება, რომელიც პირდაპირი თუ ფარული ფორმით არღვევდა მიწაზე სახელმწიფო საკუთრების უფლებას.

ვინაიდან ე. ლ.-მა სასამართლოს ვერ მიუთითა 1980 წლიდან სადავო მიწის ნაკვეთის მის მიერ მართლზომიერად ფლობის რაიმე სამართლებრივ საფუძველზე, სადავო მიწა წარმოადგენს სახელმწიფო საკუთრებას და მისი ფლობისა და განკარგვის კომპეტენცია აქვთ მხოლოდ ქალაქ თბილისის მმართველობით ორგანოებს. რადგან საქმეში არ მოიპოვება სამოქალაქო კოდექსის 184-ე მუხლის შესაბამისად, საჯარო რეესტრში რეგისტრირებული უფლებამოსილი პირის განცხადება ამ მიწაზე საკუთრების უფლების მიტოვების შესახებ, რომელიც სავალდებულო ძალას მხოლოდ რეგისტრაციის შემდეგ შეიძენდა და ამდენად, სახელმწიფოს უარი არ უთქვამს მიწის საკუთრებაზე, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის ფორმით ე. ლ.-სათვის მიწის ნაკვეთის ფლობის დადგენა აშკარად კანონსაწინააღმდეგო იყო.

6. „საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის შესახებ“ კანონის 44-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ პუნქტის თანახმად თბილისის ტერიტორიის ფარგლებში არსებული მიწის გამოყენება, დაცვა და კონტროლი თბილისის მერიის კომპეტენციაა, ამიტომ, დიდი პალატის აზრით, განცხადების განხილვისას სასამართლო ვალდებული იყო, უდავო წარმოების შესახებ ეცნობებინა თბილისის მერიისათვის, რათა მას კომპეტენტური ორგანოების მეშვეობით შეძლებოდა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული უფლების რეალიზაცია. მითითებული ნორმის თანახმად „თუ უდავო წარმოების წესით საქმის განხილვისას აღიძვრება დავა ისეთი უფლების შესახებ, რომლებიც სასამართლოს უწყებრივად ექვემდებარება, სასამართლო განცხადებას განუხილველად დატოვებს და დაინტერესებულ პირებს განუმარტავს, რომ მათ უფლება აქვთ წარმოადგინონ სარჩელი საერთო საფუძველზე“.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 311-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე სასამართლოს მოვალეობა და დაინტერესებულ პირთა პროცესუალური უფლებები საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2002 წლის 5 ივლისის გადაწყვეტილებითაც არის განმარტებული (საქმე № 3კ/661-02), მაგრამ დიდი პალატა დამატებით მიუთითებს: იურიდიული მნიშვნელობის მქონე

ფაქტის დადგენის შესახებ გადაწყვეტილების გამოტანამდე სასამართლო ვალდებულია, უდავო წარმოების შესახებ შეატყობინოს სავარაუდოდ დაინტერესებულ ყველა პირს და პროცესუალურად მისცეს მათ საშუალება, დროულად განაცხადონ თავიანთი დაინტერესებისა და საქმის სასარჩელო წესით განხილვის შესახებ. ამ მოთხოვნის დაუცველობის შემთხვევაში, თუ იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ დაინტერესებულ პირთათვის (რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ ამ ფაქტის დადგენით მათი უფლება შეილახა) ცნობილი გახდა გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ, მათ უფლება აქვთ რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრონ სააპელაციო წესით, მოითხოვონ გადაწყვეტილების გაუქმება და საქმის საერთო სასარჩელო წესით განხილვა, ხოლო, თუ გადაწყვეტილება იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ უკვე კანონიერ ძალაშია შესული, დაინტერესებულ პირებს, მსგავსად თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტისა, შეუძლიათ გადაწყვეტილების გამომტან სასამართლოს მიმართონ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 422-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ პუნქტის საფუძველზე და მოითხოვონ ამ გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა.

7. იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადებაში ე. დ. აღნიშნავდა, რომ არქიტექტურისა და მიწის მართვის სამსახურები უარს ეუბნებოდნენ მიწის დაკანონებაზე და რადგან მიწის სადავობის შესახებ სასამართლოსათვის იმთავითვე გახდა ცნობილი, უდავო წარმოების წესით, იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის გზით, სადავო ნაკვეთზე ე. დ.-ის მფლობელობის ფაქტის დადგენა, დიდი პალატის აზრით, პროცესუალურად დაუშვებელი იყო და კანონის უხეშ დარღვევას წარმოადგენს. რაიონული სასამართლო, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის ანალოგიურად, ვალდებული იყო განჩინება გამოეტანა იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტის დადგენის შესახებ განცხადების მიღებაზე უარის თქმის თაობაზე და ე. დ.-სათვის განემარტა, რომ ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ პუნქტის თანახმად მას შეეძლო გაესაჩივრებინა არქიტექტურისა და მიწის მართვის სამსახურების უარი მიწის დაკანონებაზე.

სარეზოლუციო ნაწილი:

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდმა პალატამ იხელმძღვანელა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე, 430-ე მუხლებით და

დ ა ა დ გ ი ნ ა:

1. თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს;
2. გაუქმდეს თბილისის საოლქო სასამართლოს ადმინისტრაციული სამართლისა და საგადასახადო საქმეთა სააპელაციო პალატის 2002 წლის 26 აპრილის განჩინება;
3. თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტის განცხადება დაკმაყოფილდეს;
4. ბათილად იქნეს ცნობილი თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონული სასამართლოს 2001 წლის 5 აპრილის გადაწყვეტილება, განახლდეს საქმის წარმოება და საქმე განსახილველად დაუბრუნდეს ვაკე-საბურთალოს რაიონულ სასამართლოს;

5. უზენაესი სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ საჩივრდება.